

**Raftul
Denisei**

Colecție coordonată de
DENISA COMĂNESCU

GIOVANNI PAPINI

Povestiri stranii

Traducere din italiană, note,
reperre bio-bibliografice și postfață de
MIHAI BANCIU

HUMANITAS
fiction

Redactor: Vlad Russo
Coperta: Angela Rotaru
Tehnoredactor: Manuela Măxineanu
Corector: Ioana Vilcu
DTP: Corina Roncea, Dan Dulgheru

Tipărit la Proeditură și Tipografie

GIOVANNI PAPINI

STRANE STORIE

Copyright © by Eredi di Giovanni Papini

All rights reserved.

© HUMANITAS FICTION, 2013, pentru prezenta versiune românească

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

PAPINI, GIOVANNI

Povestiri stranii / Giovanni Papini; trad., postf., notă biobibliografică:

Mihai Banciu. – București: Humanitas Fiction, 2013

ISBN 978-973-689-625-5

I. Banciu, Mihai (trad.; postf.)

821.131.1-32=135.1

EDITURA HUMANITAS FICTION

Piața Presei Libere 1, 013701 București, România

tel. 021 408 83 50, fax 021 408 83 51

www.humanitas.ro

Comenzi online: www.libhumanitas.ro

Comenzi prin e-mail: vanzari@libhumanitas.ro

Comenzi telefonice: 0372 743 382, 0723 684 194

Nota autorului¹

Povestirile din acest volum au fost scrise în primii ani ai secolului [XX – *n.n.*]. Ca atare, arată multe semne ale tinereții și îndeosebi mania noutății până la extravaganta, a paradoxului până la absurd, a răsturnării până la delir. Există, de asemenea, multă candoare alături de frenezia intelectualistă; în plus, există, ici-colo, o lipsă de prejudecăți a unui moralist naiv, care uneori se salvează în comic și în satiră. Și, în sfârșit, există, dacă nu mă înșel, puțină poezie.

¹ Notă la ediția din 1934 a *Povestirilor stranii* (Firenze). În această ediție, Papini a reunit 22 de povestiri extrase din cele patru volume de tinerețe *Tragicul cotidian* (Florența, 1906), *Pilotul orb* (Napoli, 1907), *Cuvinte și sânge* (Napoli, 1912) și *Bufonerii* (Florența, 1914). (*Nota editorului italian.*)

Demonul mi-a spus

I

În toată viața mea am vorbit cu Demonul doar de cinci ori, însă, dintre toți cei care mai trăiesc și acum, sunt fără îndoială cel cu care are o mai mare familiaritate și care-l cunoaște mai îndeaproape. El se poartă cu mine – afirm acest lucru cu un anume orgoliu, pe care nu încerc să-l ascund – cu o condescendență afectuoasă, care uneori a reușit să mă emoționeze. Atunci când sunt cu el, nu fac decât să-l ascult. Ba nu, greșesc: îl ascult și-l privesc. Demonul, cel puțin așa cum mi s-a înfățișat mie până acum, este o figură ieșită din comun. Este înalt și foarte palid: încă destul de tânăr, dar cu tinerețea aceea a cuiva care a trăit prea mult și care e mai tristă ca bătrânețea. Chipul său foarte alb și prelung n-are deosebit decât gura subțire, închisă și strânsă, iar în plus o cută, unică și foarte adâncă, ce se ridică perpendicular între sprâncene, pierzându-se aproape la rădăcina părului. Niciodată n-am priceput prea bine de ce culoare îi sunt ochii, întrucât niciodată n-am izbutit să-i privesc mai mult de-o clipă; și nu-i știu nici măcar culoarea părului, întrucât o beretă de mătase, pe care nu și-o scoate niciodată, i-l acoperă în întregime. Se îmbracă decent în negru, iar mâinile îi sunt întotdeauna complet acoperite de mănuși.

E destul de greu ca în vremurile astea să se decidă să vină pe pământ. Într-o zi îmi mărturisea melancolic: „*De-acum*

oamenii nu mă mai interesează. Se cumpără pe mai nimic, însă valorează tot mai puțin. Nu mai au nici miez, nici suflet, nici har: poate nu vor avea nici destul sânge roșu pentru a scrie contractul reglementar.“

Cu toate astea, în anumite zile, când se plictisește în ținutul lui mult prea aglomerat, el urcă între noi. Nimeni, la drept vorbind, nu-și dă seama, întrucât oamenii nu-l mai recunosc și trec pe lângă el, socotindu-l un semen oarecare, ba chiar zâmbindu-i și scoțându-și pălăria cu o expresie de siguranță care te-nfricoșează. Însă eu simt întotdeauna dăra trecerii sale și încerc să mă bucur de tovărășia lui. Conversația Demonului este cea mai profitabilă și mai plăcută din câte cunosc; este dintre acelea care te fac să înțelegi lumea, mai ales lumea ce sălășluiește în noi, mult mai mult decât tratatele de propedeutică pe care le citești la biblioteca universitară de la Heidelberg¹.

N-am întâlnit niciodată o ființă mai indulgentă decât Demonul. El cunoaște atât de bine răutățile, ticăloșiile, murdăriile și cruzimile omenești, încât nimic nu-l miră și nu-l indignează. E pașnic și zâmbitor asemenea unui înțelept antic, iar uneori mi se pare mai creștin decât toți creștinii de pe lume. L-a iertat până și pe Cel ce l-a condamnat și l-a izgonit de la sine. Atunci când vorbește despre asta recunoaște că Atotputernicul a procedat drept aruncându-l din Cer, întrucât un rege nu poate îngădui în preajma sa ființe prea trufașe și nedisciplinate. *„Dacă-aș fi fost în locul lui – mi-a mărturisit odată – l-aș fi condamnat pe rebel la o pedeapsă mai grozavă. L-aș fi constrâns la inactivitate, la imobilism. În schimb, Dumnezeu a fost mărînimos de clement cu mine și mi-a oferit prilejul să urmez cariera pentru care eram mai potrivit. Chiar dacă*

¹ Celebru centru cultural german, unde se află cea mai veche universitate din Germania, fondată în anul 1386, precum și alte prestigioase instituții culturale și științifice.

astăzi m-am cam săturat și de asta, nu sunt prea îndreptățit să mă plâng; m-aș fi plictisit mult mai mult în sânul beatitudinii cerești.“

El e animat, chiar și față de oameni, de o bonomie puțin ironică, nu lipsită, trebuie spus, de un dispreț sincer, pe care nu întotdeauna reușește să și-l ascundă. Este, prin slujba sa, schingiuitorul oamenilor, însă îndelungata deprindere l-a făcut mai puțin feroce și mai puțin înspăimântător. Nu mai este demonul hirsut și monstruos din Evul Mediu, cu coadă și coarne, care se ducea să ațâțe fecioarele prin mănăstiri și să provoace pasiuni arzătoare pustnicilor din deșert.

El a văzut de-acum că ispita este cu totul inutilă. Oamenii păcătuiesc singuri, în mod natural și spontan, fără să aibă nevoie de incitări și de momeli. Îi lasă în pace, iar ei aleargă spre el asemenea apei ce alunecă în jos pe povârniș. De aceea nu-i mai consideră niște dușmani de învins, ci niște supuși buni și credincioși, dispuși să-și dea obolul fără să se lase rugați. Ca atare, în vremea din urmă, i s-a născut față de noi, oamenii, o anume compasiune, care nu anulează disprețul, ci îl atenuează și-l ascunde. M-a întărit în această convingere ultima convorbire pe care am avut-o cu el, când mi-a dezvăluit un lucru cu o anume semnificație pentru noi toți care căutăm *mai înaltul și mai departele*.

II

Ultima dată l-am întâlnit pe una dintre străzile acelea singuratic ce șerpuiesc la periferia Florenței, adâncite printre zidurile cenușii din care se apleacă în afară crengi de măslin. Mergea citind o cârtică legată în negru și râdea de unul singur, cum numai el știe să râdă. M-am apropiat și de cum m-a văzut a închis cartea, m-a luat de braț și-a început să-mi spună:

— Cunosc de veacuri cărticica aceasta: e Biblia; o recitesc din când în când, atunci când am nevoie să mă binedispun din nou. Cea pe care o citesc acum este în limba engleză și mi-am dat seama că engleza se pretează de minune Vechiului Testament, însă pentru Noul Testament prefer italiana. Tocmai reciteam, pentru a mia oară, primele capitole ale Genezei și dumneata știi bine pentru ce. În ele, eu am un rol important, iar câteodată sunt nu numai trufaș, ci și puțin vanitos. Îmi face cu adevărat plăcere să mă revăd sub frumoasa înfățișare a șarpelui încolăcit în jurul copacului ca-n vechile gravuri, întinzându-mi capul negricios spre trupul molatic și gol al îmbietoarei Eve. Însă e pur și simplu păcat că povestea ispitei a fost într-atât denaturată de istoricii slujitori ai Domnului. Într-o bună zi, dacă voi avea timp, voi face cu siguranță o ediție revăzută a Bibliei, dar nu numai revăzută, ci și adăugită, întrucât sfinților și cucernicilor autori le-a fost silă să scrie de prea multe ori numele meu și au lăsat în umbră unele dintre faptele mele cele mai bune.

— Revenind la ispită, repet, dragă prietene, că povestea biblică e denaturată în chip nerușinat. Nu am spus asta nimănui, însă cred că dumneata ești cel căruia i se poate spune ceea ce nici un om nu-și poate închipui. Prin urmare, îți voi mărturisi că n-am fost un ispititor și un înșelător în adevăratul înțeles al cuvântului. Atunci când m-am adresat Evei, îndemnând-o să guste fructul oprit, n-aveam nici o intenție să-i fac pe oameni să cadă în dizgrație. Singurul meu scop era acela de a mă răzbuna pe Iehova, care, așa cum credeam pe atunci, mă tratase nedrept. Voiam, adică, să-i creez potențiali rivali, drept care nu eram defel mincinos când îi spuneam Evei: „Mâncăți din fructele acestea și *veți fi asemeni zeilor*“.

— Spuneam, te asigur, purul adevăr. Întrucât copacul oprit era cel al înțelepciunii, copacul științei, nu numai al binelui și răului, cum zice Evreul, ci al adevărului și falsului, al vizibilului și invizibilului, al cerului și pământului,

al animalelor și spiritelor. Iar dumneata știi, dragă prietene, *cunoașterea este putere*, iar a fi Dumnezeu înseamnă tocmai a fi înțelept și puternic. Ca atare, nu doream defel să-i înșel pe oameni, arătându-le modul în care pot deveni asemenea lui Iehova. Interesul meu era să reușească, fiindcă speram în ajutorul lor pentru a recuceri Cerul.

— Văd din privirea dumitale că ai dori să mă întrebi ceva și știu ce vrei să mă întrebi. Cum se face că Adam și Eva, deși au gustat din fructul oprit, n-au devenit Zei, ci, dimpotrivă, au fost alungați din grădina cea frumoasă de Dumnezeu-zeul lor?

— Am să-ți explic pe scurt, dacă dorești, acest aparent mister. Eva, în zăpăceala momentului, n-a luat seama că fructele pomului erau multe și diferite și n-a auzit ce i-am spus eu, că adică nu era de-ajuns să mănânce numai câteva, ci *trebuia să curețe tot copacul*, prin urmare să dobândească întreaga înțelepciune. S-a mulțumit să mănânce numai unul și n-a avut prezența de spirit să le culeagă și să le mănânce repede pe toate celelalte, astfel încât Iehova a avut timp să-și dea seama de pericol și să remedieze imediat situația prin exilul perpetuu. Dacă Adam și Eva ar fi mâncat toate fructele copacului paradiziac, Marele Bătrân n-ar mai fi avut puterea să-i alunge din Paradis. Ar fi fost Zei împotriva lui Dumnezeu, și nici un înger, chiar înzestrat cu săbii de foc, nu i-ar fi pus pe fugă. *Dumnezeu i-a putut pedepsi pentru că nu păcătuiseră pe deplin*. Păcatul original a fost pedepsit întrucât n-a fost destul de mare. Așa se-ntâmplă întotdeauna pe Pământ, și n-am să-ți reamintesc convorbirea dintre Alexandru și pirat¹

1 Potrivit legendei, la întrebarea împăratului Alexandru cel Mare (356-323 î.Ch.) „Cu ce drept pustiești mările și produci pagube tuturor?“, piratul a răspuns: „Cu același drept cu care tu pustiești lumea. Eu fac acest lucru cu o bărcuță și toți îmi spun tâlhar. Dimpotrivă, ție toți îți spun împărat, deși faci același lucru cu o flotă și o mare armată“. Alexandru, apreciind curajul piratului, l-a eliberat.

spre a-ți demonstra cum un delict se pedepsește atunci când este mic, fiind glorificat și răsplătit atunci când este mare.

— Omul, în ziua aceea de demult, a pierdut prin urmare o măreață ocazie de a deveni Zeu, iar eu am pierdut una dintre puținele șanse de a mă întoarce în Cer. Însă cred, emnente prieten, și ți-o spun întrucât voi, oamenii, nu vă încredeți prea mult în sfaturile Demonului, cred că *mai aveți încă timp să terminați fructele pomului*, mai aveți timp să deveniți Zei. Voi nu vă mai amintiți drumul Paradisului Terestru, însă eu știu că niște semințe din copacul acela au zburat afară și sunt de-acum arbust. Trebuie să-l căutați prin pădurile voastre, să-l îngrijiți să crească și să dea încă o dată roade. Și-atunci – crede-l pe vechiul dumitale prieten, pe care anumite slugi invidioase îl zugrăvesc drept adversarul vostru – atunci veți putea mânca după pofta inimii, până vă veți sătura, iar promisiunea mea se va împlini.

— Poate vrei să-mi ceri vreo indicație, vreun semn pentru recunoașterea acestui copac și a fructelor lui? Nu-ți pot spune nimic. Trebuie să-i dați singuri de urmă, cu răbdare și perseverență. Și înștiințați-mă de îndată ce-l veți fi găsit, pentru că atunci misiunea mea se va încheia și poate bunul Dumnezeu mă va rechema la el.

Ajuns aici, glasul Demonului a devenit ușor melancolic. Cuta adâncă și dreaptă, ce se ridica în mijlocul frunții, mi-a părut mai întunecată. După ce s-a oprit câteva clipe, parcă sub imperiul unui gând dureros, și-a continuat drumul în tăcere, privind stelele ce începeau să tremure pe cerul toropit al amurgului.

Cuprins

<i>Nota editorului</i>	5
<i>Prefețe</i>	7
Prima prefață	7
A doua prefață	9
A treia prefață	11
Demonul mi-a spus	13
Cerșetorul de suflete	19
Cel care n-a putut iubi	25
Oglinda care fuge	33
Ziua nerestituită	39
O moarte mentală	48
Mătușa Tuturor	64
Propriul său prizonier	71
Omul care s-a pierdut pe sine	86
Fără nici un motiv	94
Speranța	108
Buna-creștere	117
Adevăratul creștin	126
Eroul lui <i>farniente</i>	141
Geniul satanic	147
O glumă	155
Noemi și Milano	164
Nein hoț	172
Momentul lui <i>nu</i>	183

Inconvenientele inimii bune.....	188
Doamna Antonietta	196
Săracul exemplar.....	199
<i>Repere bio-bibliografice</i>	201
<i>Note de lectură</i>	213